

A „Magyar Művészet” melléklete

SZINYEI MERSE PÁL:
A MŰVÉSZ NŐVÉRENEK ARCKÉPE. 1870

Szobrászati Múzeum

ORSZ. M. KIR.

Az Athenaeum rt. nyomása

SZINYEI NŐVÉRÉNEK ARCKÉPÉHEZ

Szinyei sohasem festett megrendelésre arcképet. Azok közé sem tartozott, akik önként pályáznak érdekes vagy legalább híres emberekre. Arcképeit jóformán mind családjának tagjairól festette, mintegy emlékül szeretteinek vagy magának.

Részben ez az oka, hogy olyan kevés és olyan jó arcképet festett. Sohasem fenyegette az a veszély, hogy rutinos ügyességre tesz szert, mint sok, különben tehetséges arcképfestő. Annak a kfsértésnek sem volt kitéve, hogy a megrendelő ízlésének kielégítésével törődjék, ami annyiszor rontja meg a művészi munka tisztaságát. Hozzá olyanokat festett le, akiket kívülről-belülről jól ismert. Mindez előmozdította azt, hogy arcképei jótékonyan ünek el némelyik specialista arcképfestő munkáitól.

A végső és döntő ok azonban Szinyei tehetségében és művészi jellemében van. Az ő tehetsége az élet és a természet legkülönbözőbb jelenségeit felölelte. Semmi sem tévesebb, mint a tájkép specialistáját látni Szinyeiben. Igaz, hogy pályája utolsó szakában nem igen festett mást, mint tájképet, de ennek inkább külső körülményekben, mint hivatásának eredeti irányában volt az oka. Amíg meg nem történt pályájának vonala, az emberábrázolásban épen olyan erős volt, mint a tájképfestésben. Egyaránt vonzotta az élet és a természet szépsége, s ezért az embereket és a tájat rendszeren összeolvasztotta képein, mint kedvenc festője, Giorgione tette, akinek lelkével rokon volt lelke. Azonban olykor le tudott mondani a természetről és beírta azzal, hogy egymagában ábrázolja az embert. S ilyenkor is mester maradt, mert művészete nem bizonyos irányban kifejlesztett gyakorlaton alapult, hanem az egész életet felölelő egyetemes művészi érzésben gyökerezett.

Ez teremti meg az egységet is tárgyban és technikában különböző művei között. Akármennyire ellútek is egymástól a szabadban játszó festményei és interieurben festett arcképei külső megjelenésükben, valamennyit ugyanaz az őszinte és meleg művészi érzés járja át. A természet szépségének és az élet örömeinek érzése olvad itt össze, s az eredmény az a derűs realizmus, mely Szinyei művészetének alapvető jellemvonása. A valóságot ő erőszakosan nem szépségeli, nem hízlel sem a természetnek, sem modelljeinek, hanem egy optimista lélek önkénytelen melegét árasztja dolgokra és emberekre egyaránt. Legteljesebb és legünnepibb kifejezése ennek az érzésnek a Majális, de majdnem minden művébe jut belőle valami. Csak a jelenkezés alakja és mértéke különböző. Ahol a tárgy módot ad rá, hogy a színek gazdag nyelvén szóljon, ott emeltebb és teltebb a hangja; arcképeiben halkabban, de annál nagyobb bensőséggel hangzik.

Nővérének, Berzeviczy Edmundné, szül. Szinyei Merse Ninonnak arcképéből ez a bensőség különösen gazdagon árad. A képet Szinyei 1870-ben festette, abban az időben, midőn a német-francia háború miatt elhagyta Münchennt és két évet otthon töltött. Ugyanebből az évből való az a másik kitűnő képe is, mely atyját ábrázolja karosszékben ülve. Nincs hitese adatunk arról, hogy a képek milyen sorrendben készültek, de a női arcképnek szabadabb és biztosabb előadása amelletl Szinyei, hogy ez a kép a későbbi. Bármint legyen is, annyi bizonyos, hogy a 25 éves mester ezúttal olyan művet alkotott, mely az ábrázolás gyöngéd bensősége és az előadás nemes egyszerűsége dolgában valóságos gyöngye a magyar arcképfestészetnek. Önkénytelenül azokra a szavakra gondolunk, amelyekkel Tizian arcképeit jellemezte Szinyei, s amelyekben tulajdonképpen az arcképről való saját eszményét fejezte ki: „Tizian emberei elgondolkodók, magukba mélyedők, a festő mintha ellette volna, amint önfelédien néztek maguk elé. Nemesség és komolyság ömlik el rajtuk.” Ilyen Szinyei képe is, a művészi teremő erőnek és a festőri gyöngédségnek gyönyörű közös bizonyosága. A Szépművészeti Múzeum boldogan sorolja új szerzeményei közé.

PETROVICS ELEK